

cutting through complexity™

SAMMENDRAG

Verdien av kontanter

En analyse utført på vegne av NHO Service
Juni 2013

Executive Summary, The value of cash

An analysis prepared on behalf of NHO Service
June 2013

kpmg.no

Innhold

Sammendrag 4

Executive summary 8

For hele rapporten se: www.nhoservice.no/kontanter/

Kontaktpersonene ved KPMG i forbindelse med denne rapporten er:

Jonathan Farnell

Partner, KPMG Norge
Tel: +47 406 39 081
jonathan.farnell@kpmg.no

Live Grøtting

Senior Associate, KPMG Norge
Tel: +47 406 37 785
live.grotting@kpmg.no

Sheil Malde

Senior Manager, KPMG Norge
Tel: +47 406 39 241
sheil.malde@kpmg.no

Nikolay Hauger

Senior Manager, KPMG Norge
Tel: +47 406 39 552
nikolay.hauger@kpmg.no

Arne Helme

Partner, KPMG Norge
Tel: +47 406 39 507
arne.helme@kpmg.no

KPMG AS
P.O. Box 7000 Majorstuen
Sørkedalsveien 6
N-0306 Oslo

Telephone +47 04063
Fax +47 22 60 96 01
Internet www.kpmg.no
Enterprise 935 174 627 MVA

Til NHO Service ved Dag Ekelberg

Dette er oppsummeringen av hovedpunktene fra vår rapport "Verdien av kontanter", utarbeidet på vegne av NHO Service. Rapporten er basert på en forespørsel sendt ut av NHO Service i februar 2013. Ønsket var å bestille en rapport som tok for seg spesifikke områder innen debatten om kontantbehovet i samfunnet, samt den reelle kostnaden av å benytte kontanter i forhold til alternativer. Kapitlene i rapporten har vært forhåndsspesifiserte av NHO Service.

Vår oppgave har vært å utføre en dyptgående belysning av debatten gjennom å innhente relevant informasjon om de ulike områdene, gjennom blant annet markedsundersøkelser og intervjuer av sentrale offentlige og private aktører.

Oppsummeringen kan ikke leses uavhengig av hovedrapporten, siden den ikke er skrevet som et frittstående dokument. Vennligst se viktig informasjon på side 2 i hovedrapporten:
www.nhoservice.no/kontanter/

This executive summary presents the main points from our report "The value of cash", prepared on behalf of NHO Service. The report is based on a request sent by NHO Service in February 2013, covering specific areas of the debate concerning the need of cash in Norwegian society, as well as the real cost of using cash relative to alternatives. The chapters in the report are predefined by NHO Service.

Our scope has been to perform an analysis of the debate through collecting relevant information from sources such as market surveys, interviews with central public and private institutions and desk based research. The executive summary should be read alongside the main report, as it has not been written to be standalone. Additionally, please refer to the important notice on page 2 of the full report: www.nhoservice.no/kontanter/

Vennlig hilsen,

Jonathan Farnell
Partner KPMG AS

Går det mot et kontantløst samfunn?

Ingen land vil bli kontantfrie i overskuelig fremtid

- Ekspertene innen området ser ingen grunn til at kontanter vil forsvinne i overskuelig fremtid.
- Kontanter har en kulturell verdi. Publikum verdsetter fleksibiliteten ved små handler, samt friheten til å velge å anonymt betale med kontanter.
- Historien viser flere tilfeller av overdreven tro på at teknologiske løsninger vil fremme en endret atferd og forandre situasjonen i deler av samfunnet. Et eksempel er hvordan man trodde datamaskinen ville bidra til et papirløst samfunn.
- Ingen land er i ferd med å bli kontantfrie.

Kontantenes omfang

Kontanter representerer en betydelig del av omsetningen i flere bransjer, selv om kontantenes andel av totale betalingsmidler går ned

- Kontantmengden i Norge har holdt seg stabil på omtrent NOK 50 milliarder de siste 6-7 årene, men relativt til BNP, konsum og M1 (pengemengde tilgjengelig for bruk, herunder sedler, mynter og innskudd på transaksjonskonto) har kontanter vært nedgående.
- I flere bransjer representerer kontanter fortsatt en stor andel av omsetning og antall transaksjoner. I dagligvare betales 39% av transaksjonene med kontanter.
- Bruk av kort til betaling har økt betydelig de seneste årene. Relativt til totale betalingstransaksjoner og beløp har det innenlandske betalingskortet BankAxept mistet markedsandeler. Banker og kredittkortselskap selger kort som er dyrere å bruke for handelssted og bruker, med mulighet for bedre marginer og profitt for kredittkortselskapene og bankene.
- Det har blitt utarbeidet omfattende rapporter på de bedriftsøkonomiske og samfunnsøkonomiske kostnadene for kontant- og kortbetaling i flere land. Norges Bank laget i 2009 en slik rapport og vil komme med ny rapport høsten 2013. Vi har satt spørsmålsteget ved hvordan 2009-rapporten bruker tid som en kostnad for husholdningene, fordi denne er forbundet med stor usikkerhet.
- Enhetskostnaden for kontant- og kortbetaling er tilnærmet lik, men dagens forhold gjør at det er bankene som betaler en stor del av kostnaden med kontanter, mens det er handelssteder og publikum som betaler det meste av kostnadene forbundet med kortbruk. Det er grunn til å spørre seg hvordan enhetskostnaden for kortbetaling vil påvirkes dersom det må installeres digitale betalingsløsninger ved alle handelssteder, uansett størrelse.
- Eldre personer og folk i lavere inntektsgrupper foretrekker kontanter.

Digitale betalingsystemer

Det eksisterer primært fire digitale betalingsløsninger med utbredelse blant privatpersoner i Norge i dag: nettbank, mobilbank, telegiro og betalingsløsninger basert på betalingskort

- I 2012 var betalingsløsninger basert på betalingskort de mest brukte digitale betalingsløsningene i Norge ifølge tall fra Norges Bank, mens nettbank var samme året den digitale betalingsløsningen som stod for overføring av høyest verdier.
- Fremtidens digitale betalingsløsninger for fjernbetaling og betaling på forretningssted i Norge vil trolig basere seg på smarttelefoner eller tilsvarende teknologi. Dette er kjente verktøy som kan forenkle betalingsøyeblikket for kundene, men innehar høyere risiko enn andre betalingsløsninger. Likevel er det vanskelig å forutsi hvordan løsningene vil bli mottatt, og i hvilket omfang de vil bli benyttet.
- Avhengigheten til digitale betalingsystemer vil øke framover og det samme vil konsekvensen av at disse systemene feiler.

Hva mener Finansdepartementet?

Finansdepartementet har avvist flere utspill fra finansnæringen som ville fremme et kontantfritt samfunn

- En rekke saker er blitt behandlet i Finansdepartementet de siste årene. Flere av sakene er initiert av Finansforbundet med et kontantfritt samfunn som agenda.
- Finansdepartementet har aktivt avvist utredning om sidestilling av kontanter og kontopenger. Dette er et tydelig tegn på at Finansdepartementet ikke aktivt vil støtte initiativer for en mulig endring av loven.

Hva mener Norges Bank?

Norges Bank tilbakeviser myten om at 2/3 av kontanter benyttes til kriminalitet

- Norges bank plikter å forsyne Norge med kontanter.
- Norges Bank avgjør kontantbeholdningen basert på etterspørsel. De siste årene har etterspørselen etter kontanter vært stabil. Banken poengterer kontantenes betydning for blant annet samfunnssikkerhet og personvern.
- Ved et kontantfritt samfunn antar Norges Bank at NOK 50 milliarder (tilsvarende dagens kontantmengde) vil omgjøres til innskudd i bankene.
- Den hyppig feilsiterte myten om at 2/3 av alle kontanter benyttes til kriminalitet, stammer fra en modell referert til i en artikkel enkelte ansatte i Norges Bank publiserte i 2001. Kriminalitet er imidlertid bare én av flere mulige forklaringer på forvarte kontanter, og Norges Bank har selv forsøkt å bremse misbruket av artikkelen.

Kriminalitet

Det finnes lite grunnlag for å påstå at fjerning av kontanter vil fjerne noen former for kriminalitet

- Tyveri av kontanter og pengeforfalskning er ikke noe stort problem i Norge. Det er klart at ved å fjerne kontanter vil en fjerne muligheten for pengeforfalskning og tyveri/ran av kontanter, men utover dette er det lite som indikerer mindre kriminalitet ved at kontanter fjernes.
- Ran og tyveri har ikke blitt redusert til tross for at kontanter i mindre grad er tilgjengelig. Det har vært en substitusjon mot andre former for vinningskriminalitet og andre former for verdigjenstander.
- Bankene rapporterer lave tap på nettbank-hacking og kortsvindel. Bankene mangler incentiver til å rapportere denne typen svindel, og skaden det kan påføre bankene i form av tapt omdømme kan ha ledet til store mørketall i følge Kripas.
- Svart økonomi vil bestå uavhengig av om en har kontanter eller ikke. Det kan være hold i påstanden om at kontanter forenkler enkelte typer kriminell aktivitet, men fravær av kontanter gjør ikke dette på noen måte umulig. Allerede benyttes utenlandsk valuta for enkelte transaksjoner, i tillegg til oppgjør i gjenstander eller tjenester.
- Anonyme betalingskort har mange utfordringer, og er blitt kritisert av blant annet Økokrim og Kripas.

Hva er ulempene med et kontantfritt samfunn?

Et kontantfritt samfunn kan føre til betydningsfulle konsekvenser innen beredskap, økonomikontroll, personvern og uformelle markeder. I tillegg kan det føre til uante konsekvenser

- I en beredskapssituasjon er kontanter et velkjent betalingsmiddel folk har tillit til og som kan være uavhengig av fungerende system for elektronisk betaling.
- En stadig større andel av befolkningen får betalingsproblemer, og en hyppig brukt forklaring er "manglende økonomikontroll." Gjeld på kredittkort er en av de farligste typene gjeld.
- Kontanter er en anonym betalingsform, den betalingsformen som best ivaretar personvernet.
- "Grasrota" reagerte sterkt ved nedleggelse av diverse lukkede kassesystem i Nord-Norge. Aktiviteten førte til medie- og politisk oppmerksomhet, og viser at enkelte deler av befolkningen er svært skeptiske til et kontantfritt samfunn.
- Veldedige organisasjoner, som TV-aksjonen og Røde kors, mottar i dag store aksjonstilskudd som kontanter. Andre uformelle markeder vil forandres ved et kontantfritt samfunn.

Er det gode argumenter for å fjerne kontanter i enkeltsektorer?

Ulike typer kriminalitet kan skje i en forretning, men et lukket kassesystem imøtekommer utfordringer med kontanter som økonomisk utroskap/underslag, skatteunndragelse, avgiftskriminalitet og ran

- Aktører innen reiseliv oppgir selv en høy risiko for kriminell aktivitet. Likevel er det ingen indikasjon på at reiseliv, varehandelen eller kollektivtransport har en høyere risiko for kriminalitet enn andre bransjer. Empiri og uttalelser fra skattemyndighetene tilsier høyere grad av svart økonomi i disse bransjene, men som vist i kapittel 7 er det andre tiltak som kan brukes for å begrense dette.
- Et lukket kassesystem med lukkede løsninger i hele verdikjeden er en allerede etablert og velfungerende ordning. Den bidrar til at ransforsøk rettes mot profesjonelle aktører som er utdannet til å håndtere slik risiko, samtidig som den gjør svinn blant ansatte praktisk talt umulig.

Is the future a cashless society?

No countries are expected to be fully cashless in the foreseeable future

- The view from experts in the field is that cash will not disappear in the future.
- Cash has cultural and social value that is often disregarded in debating the pros and cons of a cashless society. According to consumer research, people value the flexibility as well as the choice of anonymity that cash provides.
- History demonstrates several cases of excessive belief that technology solutions drive behavioural change and transform the market situation. For example, mass adoption of computers was expected to result in a paperless society.
- From the research conducted, no countries are moving towards a fully cashless society.

The magnitude of cash in society

Cash represents a significant share of sales in several sectors, although as a share of total payments usage has decreased

- The amount of cash in Norway has remained stable at approximately NOK 50 billion over the last 6-7 years. However, relative to GDP, consumption and M1 (amount of money available, including notes, coins and deposits in transaction accounts) usage of cash has been declining.
- In several sectors, cash still represents a large percentage of the turnover and number of transactions. For example, within grocery, 39% of transactions are paid in cash.
- Card payments have increased significantly over the recent years, driven by credit cards. Financial institutions are promoting international credit cards such as MasterCard, due to higher margins and profit. However, the cards are more expensive for the merchant and ultimately the consumer. Relative to the total number and value of transactions, the domestic card payment system (BankAxept) has lost market share.
- There are a number of reports covering the commercial and economic costs for cards and cash in several countries. Norges Bank published such a report in 2009 and will publish a new report in the autumn of 2013. However, we question how the 2009 report treats time as a household cost and therefore its impact on the financial/economic analysis.
- Based on the Norges Bank report, the unit cost for cash and card payments are approximately the same. However, the banks currently cover a large share of the cost of cash handling, while merchants and the consumer pay most of the costs associated with card use. Therefore, it is important to question how the unit cost of card payments will be affected if digital payment solutions must be installed in all stores, regardless of size.
- Although the relative usage of cash has reduced over time, within society there are a number of important demographics, such as older people and people from lower income groups, where cash is either preferred or more important than in society as a whole.

What does the Ministry of Finance think?

Currently four digital payment solutions are utilised by consumers in Norway: payment cards, internet banking, mobile banking and telephone banking

- In 2012, based on figures from Norges Bank, payment cards had the highest market share of digital payments by volume, while internet banking had the highest market share by value.
- The longer term future of digital payment solutions for remote payments and payments at merchants in Norway is expected to rely on smart phones or similar mobile technology. These are familiar tools that could simplify the payment process for consumers, although they present higher risk than other payment solutions. However, it is difficult to predict adoption of such solutions due to the number of factors influencing consumers behaviour.
- As the dependence on digital payment systems increases, accordingly so will the consequences of system failures.

What does Norges Bank think?

Norges Bank refutes the myth that two thirds of cash in society is used for criminal purposes

- Norges Bank is obliged to supply Norway with cash.
- Norges Bank decides the amount of cash available based on demand. In recent years, the demand for cash has been stable. The bank stresses the significance of cash for social security and protection of personal privacy.
- If Norway becomes cashless, Norges Bank believes that 50 billion (equivalent to the current cash amount) will be converted into bank deposits.
- The frequently misquoted myth that two thirds of all the cash is used for crime, is derived from a model in an article some employees at Norges Bank published in 2001. However, crime is only one of several possible explanations for retained cash. Norges Bank has attempted to halt the misuse of the article.

Why does the financial industry want a cashless society?

The financial industry has strong incentives for a cashless society

- The report written by professor Kai A. Olsen and Kjetil Staalesen from Finansforbundet, presents several arguments for why Norway should be a cashless society. However, the arguments are seldom supported by adequate data. Additionally, a cashless society almost exclusively benefits the banks and card providers - at the consumer's expense.
- One of the suggestions in the report is that Norway should have a cashless society within 10 years from 2011 as its "moon landing" target, supported by the government and enacted through changes in law.
- Banks and their suppliers have strong income incentives to fight for a cashless society.

Crime

The argument that removing cash will eliminate some forms of crime is not supported by sufficient data

- Theft of cash and counterfeit money is not a significant problem in Norway. Even though removing cash will eliminate the possibility of theft of cash and counterfeit money, there is little indication that there will be less crime overall if cash is removed.
- Robbery and theft have not been reduced despite the fact that the available cash in society has declined. Rather crime has increased in other areas, such as financial crime and theft of other valuables/material goods.
- Banks report limited losses due to digital crime, identity theft and credit card fraud. Banks lack incentives to report this type of crime/fraud due to the potential loss of reputation/trust; this may also have resulted in several unrecorded incidents of fraud according to Kripos.
- The 'black economy' is likely to exist regardless of the existence of cash in society. Cash might simplify certain types of criminal activity, but its absence does not make criminal activity impossible. Foreign currency is already used for certain transactions, in addition to settlement in goods or services.
- Anonymous payment cards, while providing some of the privacy benefits of cash, face many challenges and have been criticised by Økokrim and Kripos.

What are the disadvantages of a cashless society?

A cashless society could adversely impact social security, financial control, privacy and informal markets. Additionally, there are likely to be other important areas impacted that are hard to predict due to 'unintended consequences'

- In an emergency situation, cash is a well known payment method in which people have confidence and which is independent of other external systems and influences (compared with digital systems which require some form of communications or authentication infrastructure).
- A growing proportion of the population experiences financial difficulties and a frequently used explanation is "lack of financial control". Spiralling debt on credit cards is one of the contributors to the increasing number of people experiencing financial difficulties.
- All digital payments require some form of authentication/transaction that creates a digital footprint that can be tracked or monitored. Cash can be used anonymously and relatively securely and is therefore the payment method that best protects privacy.
- The "grass-root movement" reacted strongly to the closure of various cash boxes in banks in the northern part of Norway. The activity led to media and political attention and indicates that some parts of the population are very sceptical to a cashless society.
- Charitable organizations, such as the Red Cross, currently receive significant contributions as cash. Other informal markets or events, such as flea markets and school charity activities, also rely heavily on the availability of cash. These are likely to be adversely impacted if society becomes cashless, but the unintended or knock-on consequences may not be fully considered in the benefit analysis of a cashless society.

Are there good reasons to remove cash in individual sectors?

Cash handling is the primary area that could benefit from cashless; however, a closed disposal system satisfies the challenges of handing cash without removing the choice of using cash

- Stakeholders in tourism and travel claim that they face high risk of criminal activity. However, there is no indication that these sectors have a higher risk of crime than other sectors. Empirical studies and statements from the tax authorities suggest a higher level of black economy in these sectors, but as shown in Chapter 7, there are other initiatives that can be employed to address these challenges.
- For cash handling, a closed disposal system is already established and proven. It directs attempted robberies towards professionals who are trained to deal with such risks and make embezzlement among employees significantly harder.

KPMG AS

Sørkedalsveien 6
Postboks 7000 Majorstuen
0306 Oslo
Tlf: 04063

kpmg.no